

Paul Isert i sit 8. brev om:

(fra Raunkiær, hvis noter og billeder også er indsat)

Forældre og Børn.

Negrene har en overordentlig Æmhed for deres Børn. De slår dem næsten aldrig. Moderen ammer sit Barn i fire År, hvis der i den Tid ikke kommer andre. Ganske vist har Faderen Ret til at sælge sine Børn, men det er så yderst sjældent, at det sker, at man her knapt kan tænke sig det ske, og en forgældet Fader, som tvinges til at skaffe Penge, vil først prøve alle mulige andre Udveje, før han angriber sine Børn. Et rørende Eksempel, som bekræfter Sandheden heraf, fandt nylig Sted her til Ære for Menneskeheden. En Agraaffi-Neger (en af vore ved Volta floden) var, måske ved et ulykkeligt Tilfælde, kommen i Gæld, som han nu skulde betale, men uden at kunne se hvordan. Han gik da til sin Kreditor og anviste til Betaling sig selv, som den anden kunde sælge, om han vilde. Den begærlige Kreditor gik straks med ham til vort Fort Kongensten og solgte ham, og han blev derfra sendt her til Hovedfortet i Halslænke sammen med flere andre Slaver. Her var han i omtrent seks Uger, indtil Skibet, hvormed han skulde sendes til Vestindien, kunde få fuld Ladning. Imedens havde hans Søn fattet den ædle og mere end barnekærlige Beslutning, at løse sin Fader al lians Lænker. Den Faderømhed, som havde givet sig Udtryk ved, at Faderen solgte sig selv, medens Landets Skik og Ret tillod ham at sælge sin Søn, havde indgivet Sønnen den ophøjede Tanke selv at træde i Faderens Sted. Han kom derfor hertil med nogle af sine Slægtninge og vilde bytte en Slave. Dette sker ikke så sjældent, når nemlig Europæerne kan se deres Fordel ved det. Jeg befandt mig netop den Gang i Varehuset for denne Handels Skyld og forlangte at se den, der var Tale om at bytte, og den, der skulde gives os i Stedet. Da denne var en smuk Yngling, som havde mange År forud for sin Fader, var Udvekslingen såre antagelig. Man førte den lænkede Ulykkelige frem. Min Gud! Hvor dybt bevæget måtte ikke selv den mest forhærdede Menneskehandler blive ved den Scene, da Sønnen så sin Fader i Lænker! Han faldt ham om Halsen og græd Taknemlighedens og Glædens Tårer over, at han var så lykkelig at kunne befri ham. Man åbnede Lænken, tog den ene ud og satte den anden ind. Han var fuldkommen rolig og bad Faderen ikke at være bedrøvet for hans Skyld. Imidlertid satte jeg Guvernøren ind i Sagen. Og gennemtrængt af Menneskekærlighed talte Guvernøren med Faderen og de tilstedeværende Slægtninge om, hvorvidt de vilde være i Stand til inden en vis Tid at udrede, hvad man havde betalt for ham. En Frist blev fastsat. Sønnen blev taget ud af Lænkerne igen, og alle rejste glade hjem.

Og om europæerne i sit 9. brev:

Hovedfortet Christiansborg i Guinea, d. 20nde April, 1786.

I mit sidste Brev af 16de Oktober f. A. fortalte jeg Dem om Sæder og Skikke blandt Landets Børn. Lad os nu se lidt på, hvorledes vi selv opfører os i et Klima, hvori så vel vort Blod som vore Sæder forandres.

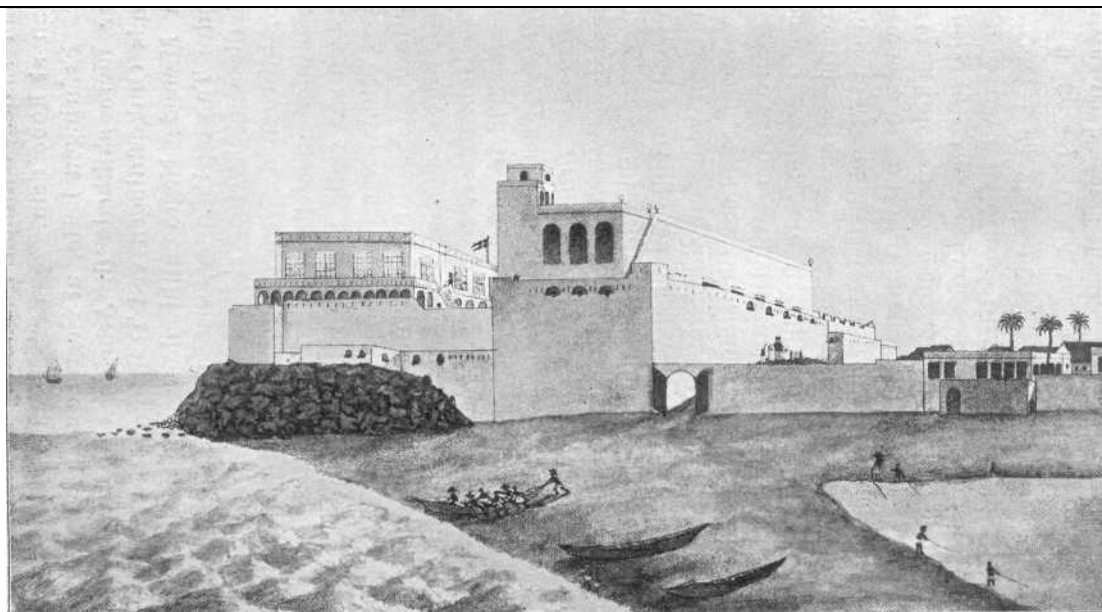
Alle Europæere i Guinea er her enten i deres Konges eller Kompagniernes Tjeneste. Portugiserne var de første, der — i Midten af 15de Århundrede — sejlede frem langs Kysten af Guinea. På Guldkysten, hvis Folk de fandt det lettest at komme i Forståelse med, byggede de befæstede Stationer eller Forter, hvori de oplagrede Varer for at drive Handel med de Indfødte, og for deres Varer tilbyttede de sig især Guld og Elfenben. Da Columbus i Slutningen af det samme Århundrede havde opdaget Amerika og man for at forskaffe sig Vestindiens Produkter havde næsten opslidt og

udryddet den derværende indfødte Befolkning, fandt man på at skaffe sig Slaver fra Afrika, hvor der vrimlede af Mennesker. Men da det viste sig upraktisk at bekriige Negrene for på den Måde at få fat i dem, og det heller ikke forslog, hvad man således kunde tilegne sig af Slaver, begyndte man at købe dem.

Erfaringen lærte, at Negrene som langt kraftigere var mere skikkede til Arbejde end Indianerne, og trods Omkostningen ved Transporten og Tab ved at en Mængde Negre altid døde undervejs, og trods andre Tab og Udgifter, viste Overførelsen til Amerika af disse ulykkelige sig meget indbringende, især i Førstningen, da Negre kunde købes her for lidt eller ingenting. Således opstod Slavehandelen, der har haft en så vigtig Periode i de sidste to hundrede År.

Portugal var ikke længe ene om Handelen på Guineakysten. Englænderne begyndte også at oprette Forter og Handelspladser her, og efterhånden kom Hollændere, Franske, Svenske og Danske til. Vi har for Tiden *fire Forter og seks Loger eller Handels-kontorer*. Forterne er *Christiansborg, Fredensborg, Kongensten og Prinsensten*. Kontorerne er *Labodei, Thessing, Temma, Ponny, Aflahu og Popo*, der alle ligger på en Strækning af halvtreds Mil langs Kysten. På dette Stykke er vi alene Herrer over Handelen undtagen ved den tidligere omtalte engelske Station Prampram, mellem Christiansborg og Fredensborg.

Guvernøren i Christiansborg har Hovedkommandoen over alle vore Besiddelser. Under Forsæde af Guvernøren er der et Råd af de andre Forters Kommandanter, uden hvis Samtykke han ikke kan afgøre nogen Sag af Vigtighed. Den næste i Rådet er Overkøbmanden, som er Kommandant på Fredensborg. De to andre kaldes Købmænd og har Stemmeværd i Forhold til, hvem der har været her længst. I de vigtigste Handelskontorer kaldes Lederen Faktor, og i de mindre betydelige Assistent, og er en Underofficer eller endog blot en Soldat.

Christiansborg.

Nord- og Østside. Efter Kopi af Løjtnant W. Svedstrups Tegning, 1847. Kopien findes i Handels- og Søfartsmuseet på Kronborg.

Guvernørens årlige Gage er 3720 Kroner og 1860 Kroner i Bordpenge. Overkøbmanden, Kom-

mandanten på Fredensborg har 1860 Kr. og de andre Kommandanter hver 1488 Kr. årlig. Til Handelens Betjening er der Overassistenter, Underassistenter og Reserveassistenter. Faktorerne og de to Overassistenter, som passer Bogholderiet og Sekretariatet eller Skriverembedet, får hver 1488 Kroner, de andre Overassistenter på Forter og Handelskontorer hver 1116 Kr., en Underassistent 928 Kr. årlig, og en Reserveassistent 37—45 Kroner om Måned.

Når Gejstligheden er fuldstændig, består den af en Præst og en Kateket. Præsten har 1488 og Kateketen 928 Kr. årlig. Tilsvarende gælder for Lægepersonalets Vedkommende. Overlægen, der skal være i Christiansborg, har 1488 og den anden Læge i Fredensborg 1116 Kr. De har desuden Præmie af hver udgående Slave; en Indtægt, dertil Tider kan være lige så stor som selve Gagen. En Mulat, som skal gå Lægen i Christiansborg til Hænde ved Forbinding og andre kirurgiske Behandlinger, får 45 Kr. om Måned.

Militæret på Hovedfortet består for Tiden af 1 Sergent, 2 Korporaler, 2 Trommeslagere, 2 Pibere, 20 Musketerer, 1 Overartillerist, 1 Underartillerist, 2 Konstabler og 2 Underkonstabler, som er Negre. De øvrige Forter har 1 Sergeant, 1 Korporal, 1 Trommeslager, 1 Piber, 10 Musketerer, og til Kanonernes Brug 2 Konstabler og nogle Kompagnislaver. En Artillerist får 74 Kr., en Sergent 60, Korporalerne 52, og de europæiske Soldater 37 Kr. mdl. Mulat-Soldaterne kun 30 Kr.

Her er også nogle Håndværksfolk i Tjenesten. Den, som har Opsyn med dem og med Kompagnislaverne, kaldes Bås (Baes) og har 74 Kr. Murere, Smede, Tømrere og Bødkere plejer at få 52 Kr. om Måned, men er de særlig dygtige får de mere. Antallet af Europæere er i Øjeblikket ikke mere end otte og tredive, skønt Stillingerne er temmelig godt besatte.

Desuden har vi 200 til 250 Slaver til Brug. De mandlige får c. 4 Kr. om Måned, og de kvindelige det halve, ja, nogle unge Piger får endog kun 1 Krone. Disse Ulykkelige betales alledårligst, og hvis de ikke på en eller anden Måde kunde skaffe sig noget til Hjælp, vilde det være umuligt for dem at komme ud af det. Man betaler ganske vist ikke en fri Neger mere, når man lejer ham, men der er den Forskel, at han har sin Familie i Byen, som ernærer ham. Englænderne har tidlig forstået det fejlagtige i en sådan Ordning og betaler deres Slaver dobbelt så meget som vi.

Til Vedligeholdelse af samtlige danske Besiddelser her bidrager Kongen årlig 93,000 Kr., og Kompagniet er forpligtet til at betale af sin egen Kasse, hvad der muligvis kommer til at mangle.

Kompagniet har Eneret på Handelen, og for at opmuntre de Ledende i Forterne og på Handelskontorerne til at anstrenge sig, udsætter det betydelige Præmier for dem.

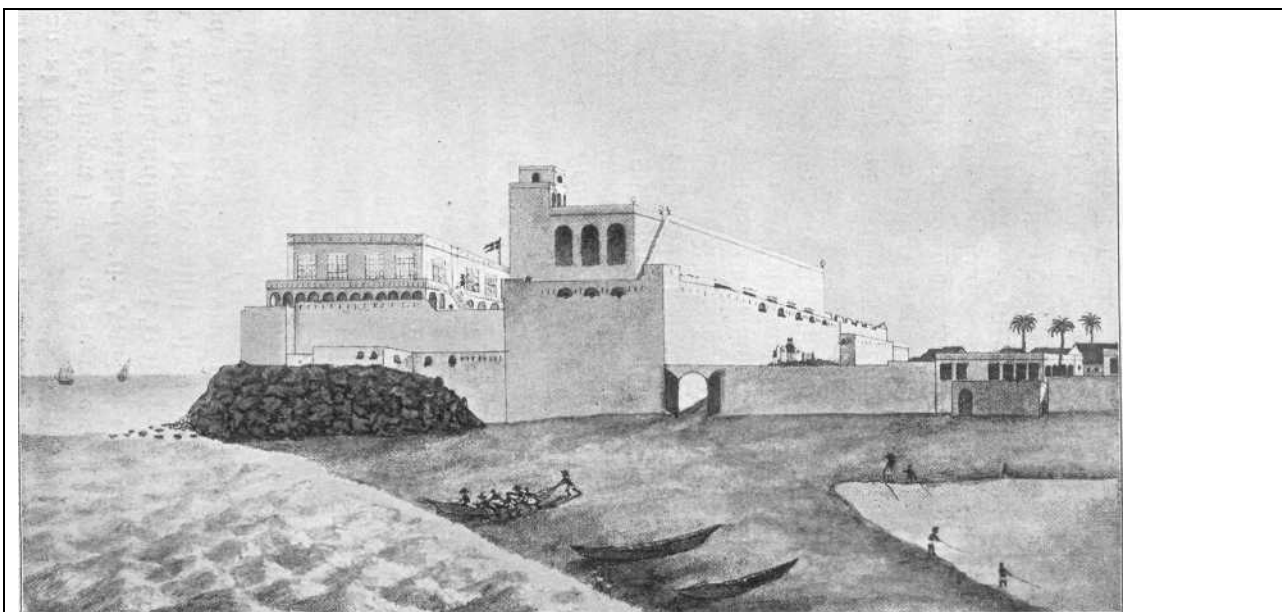
Gennemgående lever Europæerne her sjældent på den Måde, Klimaet synes at fordre¹. I Stedet for at vænne sig til Landets Frugter foretrækker de deres Hjemlands Frembringelser og bryder sig ikke om, at de i Virkeligheden har efterladt deres nordiske Mave i Fædrelandet. Det er nemlig en afgjort Sag, at Maven så vel som alle Legemets Dele slappes i de varme Lande og ikke har Kræfter til at fordøje det, som den oprindelig er anlagt på. Den overordentlige Mængde Kød, som her bugner på de Riges Bord, er en sand Gift for Europæerne, hvis de ikke nyder deraf med Måde. De burde gå til Landets Børn og se, hvorledes fire Mennesker gør sig til gode med en Ret, hvori der ikke er mere end et Pund Kød eller Fisk, og hvortil de spiser en Masse Brød eller andre Ting fra Planteriget.

Derfor er de også raske, medens Europæerne uafsladelig er plagede af Sygdom.

Dog lader det sig ikke nægte, at der er nogle Europæere, især Nordmænd, som under ingen Omstændigheder kan tåle Klimaet her. Når de kommer hertil og måske aldrig i deres Liv har fejlet

¹ »Når vi først kommer der i Landet«, siger Rømer, »så er det ligesom man kommer i en anden Verden, hvor man faar at see andre Objecta [Ting], andre Mennesker, andre Levemaader; alting er fremmet for os; vi græmmer os; vi ønske, at vi heller maatte have søgt vores daglige Føde for hver Mands Dør, end kommet i saadant et ubehageligt Land; Føden smager os ikke; vi sulte hellere end spise de Sortes Rætter; de Sorte, vi skal omgaaes, ere suurseende og ondskafulde Mennesker, som søger at bedrage, eller tigge at os; lidet bedre er det med de derværende Evropæer: den Evropæiske Mildhed, venlige Samtale, fornuftig Skierts, uskyldig Tidsfordriv er gandske ophævede der i Landet; et Barbarisk Væsen, Barbariske Talemaader, Tiids-fordriv og Omgængelse har derimod taget Sted hos os og andre. De Engelske have mindst af slige Fejl, men de Hollandske mere end vi.«

noget, får de det akkurat som en Ferskvandsfisk, der bliver sat i salt Vand. De bliver

Christiansborg.

Nord- og Østside. Efter Kopi af Løjtnant W. Svedstrups Tegning, 1847. Kopien findes i Handels- og Søfartsmuseet paa Kronborg.

menneskefjendske og græmmer sig, men uden at vide hvorfor, klager pludselig over Hovedpine, får Opkastninger, og inden et Døgn er gået, får de Krampe. Tolv Timer efter viser der sig et Slags Udslet på Panden og på Læggene, og Patienten dør, skønt han for otteogfyre Timer siden var fuldstændig rask.

De spørger måske, hvilken hemmelig Magt en sådan hastig Død skyldes. Jeg kan ikke svare andet, end at det er Klimaets Hede i Forbindelse med de pågældende Menneskers stærke og blodrige Natur. Jeg har flere Gange stået overfor sådanne Tilfælde, som især forekommer hos nylig ankomne Personer, der udsættes for Middagsolen.

Mindre uheldige er derimod de Mennesker, der angribes af Koldfeber. Det er ganske vist en trættende Sygdom, men den gør ikke Patienten sengeliggende og er aldrig farlig. Den angriber også ret ofte Folk, som har været her i længere Tid, hvis de lever udsvævende. Den Sygdom, der gør det af med de fleste ældre Hvide, er Slag. Luftens Hede, Kødspiseri, Drik og for meget spansk Peber i Maden har ikke sjældent svækket Indvoldene i den Grad, at hvis der indtræffer Diarré, følges den let af Slag.

Som før omtalt findes her ingen Brystsygdomme, men til Gengæld har man Febersvulsten, Muskelormen og de mange Skinnebensbylder.

Febersvulsten er en Byld på Leveren eller i sjældnere Tilfælde på Milten. Den opstår og vokser meget langsomt. Man har set Patienter, som har haft den i femten År eller længere uden at mærke synderlig til den undtagen ved enkelte Lejligheder, da den volder ulidelige Smerter, f. Eks. ved Overfyldning af Maven, ved stærkt Sindsoprør, Vrede osv. Efter hvad jeg kan se, hænger

Sygdommen sammen med Punchedrikkeri², og jeg bestyrkes i min Opfattelse ved, at medens man næsten aldrig finder en Neger, som er plaget af denne Sygdom, har Halvdelen af Europæerne den, eller de tror, at de har den, for det hører til god Tone her, at man har den eller i det mindste har haft den.

Den overordentlig store Dødelighed blandt Europæere her har ført Folk i Europa til at tro, at Klimaet alene var Årsagen, men deri tager man fejl³. Den forkerte Måde, hvorpå de fleste Europæere her lever, er mere Skyld i Dødeligheden end Klimaet.

² »En styg Vane har alle Europæere ved deres Sammenkomster med Drik«, siger Rømer, »og deres Sammenkomster bestaar ikkun i Overdaadighed, og mest i Punsch; de ringere Europæers i Brændevin som Negrenes; vilde nu een iblandt dem vegre sig imod at drikke, så blev han holdt for et egensindigt og et ondt Menneske, som vilde holde sig ædru ikkun for at philosophere over andre, og den Mand holder man for at have et godt Gemyt, som jo før jo bedre drikker sig fuld, og alle vil være ham behjælpelig at komme til Sengs.«

³ Man kan ikke sige, at Luften er usund, siger Rømer; jeg tror, den er renere og sundere end vor i Europa; det varme Klima er ikke underkastet så mange Forandringer som vort. — Endvidere: Det forekommer de Nyankomne ækelt, når de ser »det meget Utøj, der er i Landet«, Firben, der løber omkring i vore Værelser, Edderkopper, Myrer, mange Slags Kakerlakker osv. »En doven Soldat paa Christiansborg, som ikke havde redet sin Seng i lang Tid, fandt en stor Slange, som havde giort Rehde under hans Seng, og kastet fire Unger ud. Vores Soldat fandt om Natten, at undertiden noget bevægede sig under ham; en Morgen ville han see, hvad det var, og fandt en Slange med fire Unger Firben har vi gierne i vore Værelser, thi de æder andet Utøj, og naar vi ingen har, så gaar vi til vores Naboe og med hans Tilladelse fanger et Par.«